

NİÇİN OLGUNLUK SINAVI?

Dr. Mitat ENÇ (*)

1962 Yılındanberi zaman, zaman Talim ve Terbiye kurulunun dosya dolaplarından çıkarılıp tozu alınarak basına ve halk oyuna sunulan bir "Olgunluk projesi" vardır. Son zamanlarda gene bundan söz edilmeye başlandığı için geçmişini, bugünkü durumunu ve eğitim sistemimize ne gibi katgılarda bulunması ihtimali olduğunu eleştirmede fayda gördük.

Orta dereceli meslek okullarını bitirenlerden istekli ve kabiliyetli olanların üniversite fakültelerine girmelerine imkân verilmeyişi ve böylece gelişme ve ilerleme isteklerinin engellenişi millî eğitim sisteminizin uzun yıllardır sürüp giden bir sorunudur Bu gibiler arasından yabancı memleket üniversitelerinde lisans ya da Master diploması alanlar bile; yakın zamana kadar, lise diplomaları olmadığı için üniversitelerimizde meselâ doktora çalışmalarına alınmıyorlardı. Mantıklı ve bilimsel nedenlere pek de dayanmayan bu gelenekci ve daha çok duygusal olan tutum meslek okullarını bitirenler arasında sürekli bir huzursuzluk konusudur. Bu yüzden meslekî öğretim kabiliyetsizlere öz, itibarız bir öğrenim dalı haline düşürüldükten başka arada bir ilgilerin programlarını eşitli sağlama umuduyla klâsik lise programlarına dönüştürme çabalarına da yol açmaktadır.

Yedinci Millî Eğitim Şurasının hazırlık ve planlama çalışmaları esnasında bu durum dikkate alınarak bir "Çeşitli olgunluk projesi" geliştirilmiş sonra da Şura'dan geçip zamanın bakanınca da onaylandıktan sonra Talim ve Terbiye kurulunca ayrıntılarının geliştirilmesine geçilmiştir.

Sınavın Nedeni

O zamanlar bunun savunulan iki gerekçesi vardı:

1. Eğitim ve öğretim olanakları biri birinden hayli farklı bulunan liselerimiz için bir seviye eşitliği ve barajı kurmak.

(*) A.Ü. Eğitim Fakültesi Anormaller ve Yüksek İstidatlılar Eğitimi Kürsüsünde öğretim görevlisi

2. Programlarını esas meslekî amaçlarından kaydırmadan, meslek okullarının istekli ve kabiliyetli öğrencilerine üniversiteye geçiş imkânı sağlamak.

Bu ikinci gerekçenin gerçekleşebilmesi için de iki tedbir öngörülmüştü:

a. Meslek okulu öğrencilerinden bu amaca kendilerini hazırlamak isteği olanlara, seçmeli dersler rejimiyle, farklı lise derslerini hazırlama olanağı sağlamak.

b. Olgunluk sınavı için fen ve edebiyat bölümlerinden seçilen temel disiplinlere ek olarak meslek okulları programları arasında, yaklaşık formative değeri olduğu kabul edilecek konuları seçmeli olarak olgunluk sınavı konuları arasına eklemek, Örneğin, öğretmen okulu-yat bölümü derslerinden bir grubun yanı başında eğitim psikolojisini, teknik okulu bitirenlerse teknik resim gibi bir dersi olgunluk için seçebilecekti. Lise mezunlarına da temel ve ortak olgunluk derslerine ek olarak, tesbit edilen seçmelilerden birisini tercih etmek hakkı tanıyordu.

Bu proje üzerinde iki açıdan üniversite temsilcileriyle uzun toplantılar yapıldı. Bunlardan birisi olgunluk rejimi kabul edildikten sonra Üniversite giriş sınavlarının kaldırılmasıydı. Aksi taktirde sınav, sınav üstüne binecek olgunluk diplomasına rağmen üniversiteye gene giremeyenler olacaktı.

İkincisi de üniversiteyi, seçmeli yoluyla olgunluk sistemine sokulan meslek derslerinin de “fizik, matematik, psikoloji, edebiyat” gibi formative bir değeri olduğuna ikna etmekte. Fakat bütün müzakerele ve uğraşılara rağmen ilk basamaktaki toplantılarda özellikle ikinci noktayı üniversite temsilcilerine kabul ettirmek imkânı olmadı. Hatta birinci hususta da fikir birliğine varılmakta zorluk çekiliyordu. Üniversite, olgunluğun bir seviyeleme yoklaması olduğunu, giriş sınavlarınınmsa alınabilecek öğrenci kadrosuna dayanan bir sıralama sınavı olduğunu ileri sürüyor ve birisinin öteki yerine geçemeyeceğini iddia ediyordu. Fakat anlaşıldığına göre daha sonraki toplantılarda, olgunluktan seçmeli meslek derlerini çıkarmak ve sadece bir “fen ya da edebiyat” olgunluğu düşünmek şartıyla, giriş sınavlarında bazı tavizlerin mümkün olabileceği sonucuna varılmış bulunuyor. Böylece halen kanun tasarısı haline sokulan “fen edebiyat” olgunluğu ortaya çıkmıştır.

Etkileri ne Olacak?

Bu tasarı kanunlaşıp yürürlüğe girince eğitim sistemimizde ne gibi etkileri olması ihtimali vardır? Hangi sorunlarımızı çözmeye ve ne gibi yeni sorunlar yaratacaktır? Bunların iyice düşünülüp eleştirilmesinin önemi meydandadır:

Bu eleştirmenin yeterli ve objektif olabilmesi için önce, yazının başında değindiğimiz olgunluğun iki temel amacını hatırlamak zorundayız: Bunlardan birisi lise öğretiminde bir seviye birliği sağlamaktır. Olgunluk sınavı yeterli, kapsayıcı ve objektif sınav metodlarına uygun olarak düzenlendiği ve aksatılmadan uygulanabildiği taktirde bir seviyeleme etkisi olacağı kabul edelebilir. Fakat bu, liseye devam edip bitiren gençlerin tümünde bilgi, beceri, ve yeterlik açısından gerçekleşen bir seviye birliği mi olacaktır? Yoksa daha çok, bunlar arasından olgunluk ölçülerine uyabilenlerin ayrılması mı olacaktır? Birinci ihtimalin gerçekleşebilmesi için olgunluğun, liselerimizdeki öğretmen, araç-gereç, sınıf kalabalığı gibi öğretimin nitelik ve niceliğine doğrudan etki yapan amilleri düzenleyip eşitleştirebilecek bir kudrete sahip olacağı kanısına saptanmak olur. Belki her liseden olgunluğu geçirebilenlerin oranı, münferit liseler ve öğretmenler üzerinde maddî ve manevî bir baskı unsuru rolünü oynıyacaktır. Fakat bu kendi içinde imkanları yetersiz bir liseyi daha elverişli duruma sokmak yerine, öğretmen ve idarecilerin temel eğitim öğretim amaçlarını bir yana bırakıp bütün çabalarını olgunluğa hazırlamak yönüne çevirmelerine de yol açabilir. Böylece olgunluğa giren dersler bir çeşit imtiyazlı ve öncelik verilmesi gereken dersler durumuna girecektir. Buna karşılık bu nitirenler arasından olgunluğa girmek isteyenler fen ya da edebî bu imtiyazlı durumu sağlayamayan konularsa lisenin öksüz ve itibarsız konuları haline gelecektir.

Elek Üstüne Elek

Sonra bu tedbiri, ondan ayrı olarak geliştirilmesine uğraşılan Orta dereceli okulların sınav ve sınıf geçme yönetmeliyle bağlantılı olarak düşünmek zoru da vardır. Bu hazırlıkta ortaokul bitirme sınavlarının haklı olarak kaldırılması düşünülmektedir. Fakat lise için başka bir tutuma gidilmiştir. Burada da sınıf geçmeler yılın birikintili kanaatine dayanmakla beraber, lise bitirme diploması alabilmek için bir "Devlet lise bitirme sınavı" tasarlanmaktadır. Bunu geçemeyen öğrencilere lise diploması verilmeyecektir. Bunu aldıktan sonra da

ancak olgunluğu geçirmek şartıyla üniversiteye giriş hakkını elde edebileceklerdir. Böylece durum gene dönüp dolaşıp otuz yıl önce, bir süre uygulanıp sonra bırakılmak zorunda kalınan elek üstüne elek sistemine dönüş olacaktır. Bu tedbirler, bir zamanlar örnek aldığımız Batı memleketlerinde bile itibar ve geçerliğini kaybetmeğe yüz tuttuğu halde, yeni bir şey bulmuşcasına tekrar ortaya atılışına şaşmamak elden gelmiyor. İngiltere'de bir olgunluk sistemi vardır. Fakat bitirdiği okul ne olursa olsun, hatta hiç okula gitmemiş olanlar bile buna katılmak hakkına sahiptir. İsrail ise, başlangıçta düşünülen çeşitli olgunluğa benzeyen bir rejim yürürlüktedir. Fakat lise son sınıfı ve altındaki sınıfları kanaatle geçtikten ve devlet bitirme sınavını da başarıyla atlattıktan sonra ancak olgunluğa girme hakkının tanınması ne anlama gelebilir? Yıllardır olduğu gibi okul sistemimizi ancak imtihan yönetmeliklerinde kolayca değiştirilebilecek hükümlerle özlemi duyulan yeterliğe ulaştırmayı düşünmekten başka bir şey değildir.

Derde Deva Değil

Öte yandan böyle bir olgunluk, bu kez kendini doğuran meslek okulunu bitirenlerin derdine de deva olamıyacaktır. Çünkü vakitlerinin mühim kısmını meslek derslerine ayıran ve kılasik lise konularına ancak sınırlı yer veren bu okulların mezunlarının, tüm lise konularına dayanan bir olgunluğu geçirebileceklerini ummak abestir. Bu ancak şu yoldan gerçekleşebilir: seçmeli dersler yoluyla lise konularına yeteri kadar yer ve zaman vermek. Bu yola da gidildiği taktirde, liseye göre sosyal prestiji hayli düşük olan bu kurumların öğrencilerinin, başarabilselerde başaramasalar da programlarını liseninkine doğru zorlamalar ihtimali güçlüdür. Bu durumda ise meslek okulları esas amaçlarından uzaklaşacaktır..

Daha da garibi, meslek okullarını bitirenlerin, mesela devlet lise bitirme sınavına girerek lise mezunu sayılmaları düşüncesine de yanaşılmamaktadır.

Bu münasebetle şu bilimsel gerçeği hatırdan çıkarmamak gerekir: eğitim ve öğretimin her hangi bir basamağına konacak en yeterli bir eleme sistemi bile bilgiliyi bilgisizden, kabiliyetliyi kabiliyetsizden bir çırpıda ayırmağa yetmemektedir. Bu yüzden teşhis ve eğitimde rehberlik bu tür değerlendirilmelerle değil, uzun süre içindeki değerlendirme ve gözlemlerle yapılmaktadır. Bunun sonuncu olarak da bir çok ileri memleketler bu çeşit törenleri bir yana koymak zorunu duymuşlardır.